

ΒΡΑΒΕΙΟ ΗΘΙΚΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

Κύριε Δήμαρχε, αγαπητά μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου, φίλες και φίλοι,

Ένα βραβείο, που προέρχεται από την γενέθλια πόλη μου, και φέρει την μεγαλόπρεπη επωνυμία, «Βραβείο Ηθικής Τάξεως» έχει από μόνο του μια λαμπερή ιδιαιτερότητα. Όταν λοιπόν μου ανήγγειλε την βράβευση ο ίδιος ο Δήμαρχος, ένα δέος με κατέλαβε. Είχα ενταχθεί απροειδοποίητα στην σιωπηλή σειρά των σπουδαίων ανθρώπων, που τιμήθηκαν με το ίδιο βραβείο, και του προσέδωσαν απήχηση και κύρος. Οι μνήμες άρχισαν να με κατακλύζουν. Σαν αστραπή λοιπόν πέρασαν από το μυαλό μου οι αλάνες που παίζαμε παιδιά, τα σχολεία και οι δάσκαλοι που με δίδαξαν, ο αυστηρός -μόνον στην επιφάνεια- πατέρας μου, το τρυφερό βλέμμα της μητέρας μου, η μαγεία και τα βάσανα του πρώτου έρωτα, ο μυθικός κόσμος της Βικελαιάς, ο μονάκριβος αδελφός μου, οι φίλοι. Κάποια στιγμή μάλιστα νόμισα -σίγουρα ήταν μια ψευδαίσθηση!- ότι ηχούν χαρμόσυνα οι καμπάνες του Αγίου Τίτου, που λάτρευα παιδί. Η αδιάκοπη βουή της πόλεως τρυπούσε τους τοίχους και τα παράθυρα.

Οι σοφοί πάντως που ισχυρίζονται ότι τα παιδικά μας χρόνια αφήνουν ανεξίτηλα τα ίχνη τους στην ψυχή μας, δεν έχουν άδικο. Στην δική μου μάλιστα περίπτωση, υπήρχε μια ιδιοτυπία. Κάθε βράδυ με συντρόφευε ο ρυθμικός ήχος του πιεστηρίου από τα υπόγεια της εφημερίδας ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ, που εξέδιδε ο πατέρας μου και αργότερα ο αδελφός μου. Εκεί, στις σελίδες της ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ ανακάλυψα την αθέατη όψη της πόλης, εκεί συνάντησα τους αξιόλογους διανοούμενους της, στις ίδιες σελίδες δημοσιεύτηκαν τα πρώτα ψευδοεπαναστατικά μου κείμενα.

Τώρα, όπως επιβάλλει η αδυσώπητη Μεγάλη Συνθήκη, όλα έχουν σιγήσει. Ο πατέρας, το πιεστήριο, ο αδελφός μου. Μόνον η βουή της πόλεως, που ολοένα δυναμώνει και αποκτά νέες συχνότητες, εξακολουθεί να διαπερνά τους τοίχους και τα παράθυρα.

Σύμφωνα ωστόσο με τα ειωθότα, ο τιμώμενος οφείλει να αναφερθεί στις διαδρομές του βίου του, που τον οδήγησαν στην αποψινή ευτυχισμένη συγκυρία. Ένα σημείο όμως παρουσιάζει ιδιάζουσα βαρύτητα. Αν δεν κινδύνευα να παρεξηγηθώ, θα το ονόμαζα σχεδιασμό, σχεδιασμό αναπότρεπτο της μοίρας. Όταν πράγματι εγκατέλειψα το Ηράκλειο, μηδαμινές ήταν οι πιθανότητες να επιστρέψω. Πανεπιστήμιο δεν υπήρχε τότε στο νησί, ούτε οι σπουδές μου είχαν σχέση με την ιστορία ή τις ανάγκες του. Όπως έλεγα αργότερα, η επιστροφή μου είχε τις ίδιες πιθανότητες με την Έκρηξη ενός υπερκαινοφανούς αστέρα στην γαλαξιακή μας γειτονιά. Χάρης ωστόσο σε μια σειρά ευνοϊκών συμπτώσεων, η Έκρηξη αυτή έγινε, και μάλιστα την κατάλληλη στιγμή. Ιδού λοιπόν, ενώπιον σας το αποτέλεσμα της Εκρήξεως, για να ευχαριστήσει την μοίρα του κι εσάς όλους.

Η ζωή μου μοιάζει πάντως να περικλείεται σε τρεις ξεχωριστούς κόσμους, να αναφέρεται σε τρεις κύριους άξονες: Εκείνον της επιστήμης, ένα δεύτερο της Παιδείας, και τέλος ένα άξονα που αφορά την παρουσία μου στην δημόσια ζωή.

Αφού λοιπόν πέρασα τα σχολικά μου χρόνια στο Ηράκλειο, έφυγα για σπουδές στην Αθήνα. Από την μια ένιωθα ανακούφιση, που εγκατέλειπα το «επαρχιώτικο» περίβλημα της πόλεως και την σχιζοφρενική της αισθητική. Από την άλλη, φοβόμουν ότι θα μου λείψουν οι καλοί φίλοι, και η αίσθηση της θάλασσας, που κέντριζε την φαντασία.

Έπρεπε να περάσουν χρόνια πολλά, για να καταλάβω ότι η αγάπη αυτή, η αντιθετική και διάτρητη, είναι ο μόνος τρόπος να αγαπά κανείς. Μια πόλη, κάποια ίσως ιδεολογία, έναν άνθρωπο.

Τα πρώτα μου λοιπόν βήματα στην Επιστήμη της Φυσικής θα γίνουν στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, και η απογοήτευση ήταν μεγάλη. Γνώσεις παρωχημένες και πληκτικές, ένα διάχυτο κλίμα αυταρχισμού, κάποιες προσπάθειες καλών καθηγητών που απέμεναν μετέωρες. Αυτή η ατμόσφαιρα φαίνεται ότι αποτυπώθηκε μέσα μου, η απάντηση όμως δόθηκε πολλά χρόνια αργότερα. Έτσι, ένα πανώ που αναρτήθηκε την πρώτη μέρα λειτουργίας του τμήματος Φυσικής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, που έμελε να έχει ένα λαμπρό μέλλον, επέμενε ότι «Εδώ θα γίνει Πανεπιστήμιο»• και η υπόσχεση τηρήθηκε στο ακέραιο. Από τα χρόνια πάντως της Πανεπιστημιακής ζωής μου στην Αθήνα, ζωηρές είναι οι μνήμες της συμμετοχής μου, και μάλιστα ως μέλος της δοξασμένης ΔΕΣΠΑ, στις φοιτητικές κινητοποιήσεις της εποχής. Είχαν τότε, σε αντίθεση με τους σημερινούς καιρούς, υψηλούς στόχους και δημιουργικότητα. Ίσως εκεί έχει την ρίζα της η διαφορετική ματιά, που έβλεπα πάντα τον φοιτητικό κόσμο και τις παρασπονδίες του.

Ο Κύκλος πάντως της επιστήμης άρχισε ουσιαστικά στην Αγγλία, όπου έφθασα κάποια στιγμή με υποτροφία. Εκεί, στο διάσημο Imperial College του Λονδίνου, επέλεξα να ασχοληθώ με τα Στοιχειώδη σωματίδια και την δομή της ύλης, που ήταν η σύγχρονη μορφή των ιδεών του Δημοκρίτου για τα άτομα. Η επιλογή αυτή, που οφειλόταν σε κάποια διαίσθηση, και καθόλου αλίμονο στις γνώσεις μου, ανήκε στην πρωτοπορεία της Φυσικής.

Απαιτούσε λοιπόν την συχνή παραμονή μου στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Πυρηνικών Ερευνών, το φημισμένο CERN της Γενεύης.

όπου διεξαγόταν τα πολύπλοκα πειράματα της. Κορυφαίοι μάλιστα φυσικοί της εποχής επέτυχαν να συνδέσουν τα στοιχειώδη σωματίδια της ύλης, -τα κουάρκς και τα ηλεκτρόνια, τα φωτόνια και τα νετρίνα- με το ίδιο το Σύμπαν, την Γένεση και την εξέλιξη του. Μια καινούργια εποποιία της επιστήμης έπαιρνε έτσι σάρκα και οστά. Το ότι ανταποκρίθηκα στις απαιτήσεις της, οφείλεται στην παράδοξη ιδιότητα, που ονομάζεται Ελληνικό φιλότιμο, και στην ικανότητα κάποιας συνθετικής ματιάς, που φαίνεται ότι διέθετα. Είναι όμως αλήθεια ότι η διδακτορική μου διατριβή προξένησε αίσθηση στους κριτές. Είχε όμως για μένα και μian άλλη ιδιαιτερότητα: ότι, με αναφορά στον αρχαίο στίχο, «η μεγάλη χάρις δώρω συν ολίγω» αφιερωνόταν στην κυρία, που διακρίνεται στην πρώτη σειρά, και με συνοδεύει από τότε στο θαυμαστό ταξίδι της ζωής.

Την δημιουργική διαμονή μου στην Αγγλία σφράγιζε ωστόσο και μια άλλη, οδυνηρή πραγματικότητα. Η σκοτεινή δικτατορία, που είχε σκεπάσει την Ελλάδα και τις ψυχές μας, μετέτρεψε την πατρίδα, από τόπο νοσταλγίας και φωτός, σε μια απαγορευμένη Επικράτεια. Οι Έλληνες, που ζούσαμε τότε στο Λονδίνο, αλλά και άλλοι, που εγκατέλειψαν την πατρίδα για να αποφύγουν την δικτατορία, συναντηθήκαμε στον αγώνα εναντίον της. Οι δεσμοί, που αναπτύχθηκαν, μετρίαζαν έτσι την εθνική μας μελαγχολία. Άρχισα πάντως να μελετώ την ιστορία, μήπως και καταλάβω βαθύτερα τις υπαρξιακές περιπέτειες του τόπου μας. Πιό διαφωτιστικές υπήρξαν ωστόσο η ποίηση του Σεφέρη, και κυρίως εκείνη του Κωνσταντίνου Καβάφη.

Ειν οι προσπάθειες μας των συφοριασμένων

ειν οι προσπάθειες μας σαν των Τρώων

κομμάτι κατορθώνουμε, κομμάτι
παίρνουμε επάνω μας- κι αρχίζουμε
νάχουμε θάρρος και καλές ελπίδες.

Μα πάντα κάτι βγαίνει και μας σταματά
ο Αχιλλεύς στην τάφρον εμπροστά μας
βγαίνει, και με φωνές μεγάλες μας τρομάζει .

Ακόμα και σήμερα, με εντυπωσιάζουν οι μεταπτώσεις του τόπου μας από το μεγαλείο στην παρακμή, η εμμογή μας στους εμφύλιους σπαραγμούς, το πόσο εύκολα γινόμαστε «θεατές των λόγων και ακροατές των έργων», όπως σημείωνε από παλιά ο Θουκυδίδης.

Η εξορία μας ωστόσο από την πατρίδα είχε, όπως συμβαίνει με όλες τις εξορίες, ένα τέλος. Ήδη από το 1973 η δικτατορία έπνεε τα λοίσθια, έμελε όμως να συντριβεί -και να μας συντρίψει- με την Κυπριακή τραγωδία. Λίγους μήνες πριν μια παρέα Ελλήνων, είχαμε εκδράμει στην Σαρδηνία. Το νησί έμοιαζε με την Κρήτη, που είχα χρόνια να αντικρίσω: Βράχια που πάλευαν με την θάλασσα, βουνά υπερήφανα και φως, μυρωδιές εξαίσιες παντού. Με πήραν τα δάκρυα. Με την επιστροφή μου ωστόσο στο Λονδίνο, μια αναπάντεχη έκπληξη με περίμενε. Από τον Δημόκριτο, το σημαντικό Ερευνητικό Κέντρο της Αθήνας, μου πρότειναν, αν ήθελα, να ενταχθώ στο επιστημονικό του δυναμικό. Φαίνεται ότι η μοίρα, συγκινήθηκε από την νοσταλγία που ένιωσα στην Σαρδηνία, και είχε ήδη αρχίσει τους σχεδιασμούς της.

Η πρόσκληση λοιπόν του Δημοκρίτου ανέτρεψε όλα τα σχέδια μου για το μέλλον. Όταν ωστόσο η επιστροφή μου στην Ελλάδα

έγινε μια πραγματικότητα, κι ενώ δεν της έλειπαν καθόλου τα προβλήματα, ένιωσα ότι ανακάλυψα ξανά την χώρα μας. «Στην Ελλάδα» έγραψα αργότερα στην «Αυτοβιογραφία του φωτός», «το φως δεν μεταφέρει απλώς εικόνες και πρόσωπα, δεν είναι μόνον ο αγγελιαφόρος του Σύμπαντος. Υψώνεται τελικά στο επίπεδο του δημιουργού, και με έναν τρόπο μαγικό πλάθει και αναδεικνύει.»

Στον Δημόκριτο λοιπόν, και ενώ η Αθήνα μετά την δικτατορία αναζητούσε εναγώνια το χαμένο της πρόσωπο, ο χρόνος κυλούσε ήρεμα. *Μου δόθηκε μάλιστα η ευκαιρία να περάσω ένα ολόκληρο χρόνο, αυτήν την φορά ως Επισκέπτης Ερευνητής, στο αγαπημένο μου CERN, που διεύρυνε διαρκώς τους ορίζοντες των πειραμάτων του.*

Μια άλλη ωστόσο πραγματικότητα, φανταχτερή αλλά και δύσκολη, άρχισε να αναδύεται. Μετά από δεκαετίες αγωνίας και προσπαθειών, το Πανεπιστήμιο Κρήτης είχε αποκτήσει κάποια οργανωτική ταυτότητα, και έκανε τα πρώτα βήματα στην λειτουργία του. Με βάση μια ανορθόδοξη άδεια, που μου παρεχώρησε ο Δημόκριτος, έφυγα αμέσως για στην Κρήτη, και άρχισα να έχω ουσιαστικές ευθύνες και να διδάσκω στο Τμήμα Φυσικής. Παρά τις ανυπέρβλητες συχνά δυσκολίες, στο νέο Πανεπιστήμιο επικρατούσε μια ατμόσφαιρα δημιουργίας και ανατροπών, που χάραζε διαφορετικούς δρόμους για το μέλλον.

Οι άγνωστοι σχεδιασμοί της Μοίρας είχαν όμως αρχίσει να ολοκληρώνονται. Έτσι, το 1982 έγινε η εκλογή μου σε μόνιμο καθηγητή του Ιδρύματος. Ούτε αυτό ήτανε ωστόσο αυτονόητο, αφού οι υποψήφιοι ήταν πολλοί και αξιόλογοι.

Οι προδιαγραφές όμως της μοίρας υπερίσχυσαν, και ο υποφαινόμενος, από νοσταλγός της Κρήτης, μεταμορφώθηκε πάλι

σε ένα υπερήφανο κάτοικο του Βασιλείου της. Εγκαταστάθηκα μάλιστα στο πατρικό μου σπίτι, με τον Ήλιο που δύει να φωτίζει απόκοσμα τον Ψηλορείτη και τους μακρινούς κυματισμούς της θάλασσας.

Η μετακίνηση μου ωστόσο από τον Δημόκριτο στην Κρήτη, έφερε και την μετατόπιση των ενδιαφερόντων μου από την έρευνα στην διδασκαλία και την συγγραφή.

Είναι αλήθεια άλλωστε ότι δεν αισθάνθηκα ποτέ φτιαγμένος από την στόφα του ερευνητή, όπως πολλοί επιστήμονες που θαύμαζα, και ήταν μόνιμα οχυρωμένοι στα γραφεία ή τα εργαστήρια τους. Ο υποφαινόμενος παρέμενε αντίθετα ευάλωτος στους ανέμους και τα θαύματα της εποχής, κι αδυνατούσε να ζήσει χωρίς την ανάσα της Τέχνης και τα ανθρώπινα βλέμματα. Έτσι, στην νέα αυτή περίοδο της ζωής μου, συνέχισα την συμμετοχή μόνο σε ένα πείραμα, που ξεπερνούσε την ανθρώπινη φαντασία, και μου επέτρεπε να ταξιδεύω σε μαγικά Ελληνικά τοπία. Πράγματι: το διεθνές πείραμα ΝΕΣΤΩΡ, είχε ως σκοπό του να ανιχνεύσει, στα βάθη της θάλασσας της Πύλου, τα φαντασματικά νετρίνο, που έφθαναν εκεί από τις εσχαιές του Σύμπαντος ή τις εκρήξεις αστεριών. Το μεγαλείο και οι απαιτήσεις του πειράματος βρισκόταν ωστόσο σε διαρκή σύγκρουση με την Ελληνική πραγματικότητα, και δεν είναι δύσκολο να φαντασθεί κανείς ποιος επεκράτησε στο τέλος.

Όσο για την διδασκαλία κάποια μαθήματα σε φοιτητές είχα δοκιμάσει και στην Αγγλία. Αισθάνθηκα όμως, εξαιτίας και της γλώσσας, ότι ένα Ρομπότ προσπαθούσε να διδάξει άλλα, απαθή ρομπότ.

Με την επιστροφή μου ωστόσο στην Ελλάδα, διαπίστωσα ότι η ιδιότητα του δασκάλου, είναι από τις πολυτιμότερες αξίες που ανέδειξε ο ανθρώπινος πολιτισμός. Κατά βάθος, δασκάλους

αναζητούμε σε όλη μας την ζωή: Στην επιστήμη, στην Τέχνη, στα ανθρώπινα. Και ίσως, επειδή εκείνοι σπανίζουν η τους δολοφονεί η εποχή, η εποχή και μείς παραμένουμε χωρίς πυξίδα· η στην καλύτερη περίπτωση, με τρεμάμενη την βελόνα της.

Στην διδασκαλία λοιπόν, που της έδινε φτερά η αγάπη και η προσμονή των φοιτητών, αφιέρωσα ένα ουσιαστικό μέρος της ζωής μου. Δεν περιορίστηκε ωστόσο, η εμβέλεια της, μόνον στις Πανεπιστημιακές αίθουσες. Επεκτάθηκε σε ομιλίες για το ευρύ κοινό, στην Αθήνα η σε πόλεις της περιφέρειας, σε νησιά και σε σχολεία, εκεί όπου υπήρχε δίψα για μια άλλη γνώση.

Ενώ όμως η διδασκαλία, στις ποικίλες της μορφές, αποτελούσε την βασική μου έγνοια, δεν έλειψαν και οι παρεκκλίσεις: Έτσι, ωθούμενος από το πατρογονική σχέση μου με το Οροπέδιο Λασιθίου και το πανέμορφο θέαμα των παλαιών ανεμομύλων, οραματίστηκα την κατασκευή ενός νέου τύπου « Κρητικού Ανεμομύλου», που, εκτός από την παραδοσιακή άντληση νερού, θα παρήγαγε και ηλεκτρική ενέργεια. Το donkiχωτικό αυτό σχέδιο συμμερίστηκε με ενθουσιασμό και ένας φίλος, Καθηγητής στο Imperial College και ειδικός στην αιολική ενέργεια. Σε λίγα χρόνια ένας σύγχρονος ανεμόμυλος είχε στηθεί στο Οροπέδιο, και στα εγκαίνια ένα πλήθος Λασηθιωτών παραληρούσε από ενθουσιασμό και ήλπιζε για το καλύτερο. Το καλύτερο όμως δεν ήρθε ποτέ, αφού η Ελληνική Πολιτεία έχει μάθει να αδιαφορεί σε κάθε πρωτοποριακή προσπάθεια.

Ένας τρίτος ωστόσο άξονας, που είχε ως χαρακτηριστικό του τις ευθύνες ενός αξιώματος, δεν άργησε να εκδηλωθεί.

Ζούσα τότε, ως επισκέπτης Καθηγητής, μια αμέριμνη και ενδιαφέρουσα ζωή στο Χάρβαρντ των Ηνωμένων Πολιτειών. Πλησίαζαν ωστόσο οι Πρυτανικές εκλογές στο Πανεπιστήμιο της

Κρήτης, και φίλοι καλοί από την Ελλάδα, θεωρούσαν απαραίτητη και μια δική μου υποψηφιότητα. Αρνήθηκα κατηγορηματικά. Η μυστική όμως φωνή του Πανεπιστημίου, δεν με άφηνε να ηρεμήσω. Διέκοψα λοιπόν άδοξα, την παραμονή μου στο Χάρβαρντ, και επέστρεψα στην Ελλάδα.

Είναι βέβαια περιττό να τονισθεί, ότι η εκλογή μου το 1990 στην Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Κρήτης, άλλαξε ριζικά τον τρόπο και το περιεχόμενο της ζωής μου. Οι συνεργάτες μου κι εγώ, αφοσιωθήκαμε σε ένα έργο που είχε πολλές προκλήσεις και δυσκολίες, επίσης όμως ικανοποιήσεις μεγάλες.

Βασική μου ωστόσο επιδίωξη ήταν να εκφράσω, με επιμονή και καθαρότητα, τις αρετές που πρέπει να χαρακτηρίζουν ένα ανώτατο Ίδρυμα: Τους δεσμούς του με την κοινωνία και τον τόπο, την ανεξαρτησία του απέναντι στην πολιτική εξουσία, την αντίληψη ότι η Παιδεία είναι κάτι ευρύτερο και ευγενέστερο από την απλή παροχή γνώσεων. Χωρίς ίσως να το συνειδητοποιώ, εξέφρασα την λαχτάρα των πολιτών, που δεν έπαυσε ποτέ να υπάρχει, για μια άλλη, διαφορετική Ελλάδα. Καθώς λοιπόν στο τέλος και της δεύτερης θητείας μου, το Πανεπιστήμιο Κρήτης, είχε αποκτήσει κύρος και υπερηφάνεια, αισθάνθηκα να δικαιώνονται κάποιες μετέωρες αξίες της ζωής μου.

Ο δρόμος βέβαια δεν ήταν εύκολος, και τα εμπόδια συχνά απροσδόκητα. Ανάμεσα τους, και η κωμικοτραγική παραπομπή μου στην δικαιοσύνη, που είχε άλλους ασφαλώς στόχους, επειδή το Πανεπιστήμιο καθυστέρουσε την πληρωμή ενός ΦΠΑ.

Η υπόθεση συντάραξε το πανελλήνιο, και η υπερήφανη αντιμετώπιση της οδήγησε πολύ κόσμο στα δικαστήρια του Ρεθύμνου, για να υπερασπισθεί το Πανεπιστήμιο και τον Πρύτανη του. Είναι μάλιστα κατάλληλη η στιγμή να εκφραστούν οι

ευχαριστίες μας προς τον σημερινό δήμαρχο της πόλης, που συμπαραστάθηκε πάντα, με γνώση και συνέπεια στις νομικές περιπέτειες του Πανεπιστημίου.

Μετά την πανηγυρική μου πάντως αθώωση, επέστρεψα κατάκοπος στο σπίτι. Εκεί βρήκα ένα μήνυμα, που με καλούσε να επικοινωνήσω με τον Ανδρέα Παπανδρέου, τότε Πρωθυπουργό της χώρας. Θεώρησα ότι ήταν φάρσα, η περιέργεια όμως με ώθησε να ανταποκριθώ. Από την άλλη άκρη του τηλεφώνου ακούστηκε μια φωνή γνωστή από την τηλεόραση και τις πολιτικές συγκεντρώσεις, κλονισμένη όμως από την περιπέτεια της υγείας του. Ήταν πράγματι ο πρωθυπουργός της χώρας. Εξέφρασε την λύπη του για την δίωξη μου, και ζήτησε να τον ενημερώσω για τα αιτήματα του Πανεπιστημίου. Ένας νέος δρόμος, με αγαθά αποτελέσματα, άνοιξε έτσι για το Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Είναι ανάγκη ωστόσο να τονισθεί ότι η τιμή, για τα επιτεύγματα του Πανεπιστημίου, είναι άδικο να αποδίδεται, όπως συχνά συμβαίνει, μόνον στον υποφαινόμενο. «Την Θήβα την εφτάπυλη» παρατηρεί ο Μπρέχτ, «δεν έκτισαν οι δοξασμένοι βασιλιάδες της». Για τα σπουδαία λοιπόν επιτεύγματα του Πανεπιστημίου Κρήτης, -τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, το Αστεροσκοπείο του Σκίνακα, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, τις αρχαιολογικές έρευνες στην Γαύδο και την Ελεύθερνα, τόσα και τόσα άλλα, μικρά η μεγάλα θαύματα- η κύρια τιμή ανήκει σε συναδέλφους, που έδειξαν αξιοσύνη και αφοσίωση. Απαραίτητη άλλωστε αποδείχθηκε, και η γόνιμη συνεργασία του Πανεπιστημίου με το ΙΤΕ, που είχε περάσει παλαιότερα δύσκολες ώρες.

Σε όλο πάντως το Πανεπιστήμιο, επεκράτησε εκείνη την εποχή μια εικόνα ανάτασης και δημιουργίας, που δεν έχει εύκολη την ερμηνεία. Είναι όμως χαρακτηριστικό, ότι κορυφαίοι Έλληνες διανοούμενοι της διασποράς -ο Ιάνης Ξενάκης, ο Κορνήλιος

Καστοριάδης, ο Κώστας Αξελός- έδωσαν το παρόν στο νέο Πανεπιστήμιο. Ενώ η ομιλία και η συγκλονιστική ζωή του Στεφεν Χωκινγκ, προσέλκυσε ένα απίστευτο πλήθος ακροατών, που πλημμύρισαν το Αμφιθέατρο της Ιατρικής και τους γύρω χώρους.

Ενώ όμως όλα αυτά με γέμιζαν χαρά και ικανοποίηση, λίγοι υποπτεύονταν και τις πολλές στιγμές της εσωτερικής μου μοναξιάς. Σχετικό είναι ένα κείμενο, που είχε τον τίτλο «Η μοναξιά του αξιώματος», και δημοσιεύθηκε στο τέλος της θητείας μου «Η μοναξιά του αξιώματος» έγραφα, «όπως είναι η Πρυτανεία ενός Πανεπιστημίου», δεν έχει να κάνει μόνον με τις ευθύνες και τις συγκρούσεις που το συνοδεύουν, και που εσύ έχεις το κύριο μερίδιο. Είναι παράλληλα μια άλλη, ιδιαίτερη αίσθηση που σε ωθεί έξω από την καθημερινότητα, και προσπαθεί να αγκαλιάσει το μέλλον. Αυτό όμως απαιτεί να ξεφύγεις από τις αδυναμίες τις δικές σου, και του περίγυρου την παρακμή ή την κολακεία ».

Δεν ξέρω αν ξέφυγα από τις αδυναμίες μου, οι ευθύνες όμως ενός αξιώματος δεν έπαυσαν να με συνοδεύουν: Πρόεδρος στην Διοικούσα Επιτροπή του Ιονίου Πανεπιστημίου -«από πέλαγος σε πέλαγος» συνήθιζα να λέω - μέλος του Δ.Σ της ΕΡΤ, Αντιπρόεδρος στην Εθνική Λυρική Σκηνή, Πρόεδρος του Μουσείου Νίκος Καζαντζάκης. Όλες αυτές οι δραστηριότητες είχαν και την πολιτική πλευρά τους. Ο πολιτικός μου ωστόσο εαυτός, αναζητούσε μια πιο ουσιαστική ταύτιση. Στάθηκα όμως τυχερός.

Διότι, χάρις στην εκτίμηση των Ελλήνων πολιτών, η ένταξη μου στην πολιτική - και μάλιστα στην αριστοκρατική της έκφραση, ως μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου- υπήρξε πανηγυρική και χωρίς αστερίσκους. Δεν άργησα ωστόσο να διαπιστώσω ότι και στον χώρο της Ευρώπης, που έχει σπουδαία επιτεύγματα, το

μεγαλείο της πολιτικής εκφυλίζεται συχνά -όπως και στην Ελλάδα- σε συμβιβασμούς και αλλότριες επιδιώξεις.

Η δική μου σωτήρια διέξοδος ήταν να περιλάβω, ανάμεσα στις βασικές μου υποχρεώσεις, και μια σειρά εκδηλώσεων γύρω από τον Ελληνικό Πολιτισμό, τον αρχαίο η τον νεότερο. Έτσι ομιλίες και θεατρικές παραστάσεις, μουσική και Ελληνικός κινηματογράφος, αλλά και ο θαυμαστός μηχανισμός των Αντικυθήρων, παρουσιάστηκαν στις αίθουσες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου η στην πόλη των Βρυξελλών• και η απήχηση τους υπήρξε απρόσμενη και διδακτική. Ένας μάλιστα ορατός συμβολισμός, συνόδευσε την τελευταία από τις εκδηλώσεις της θητείας μου, τον Μάρτιο του 2019. Έτσι, η φωτογραφική έκθεση του Ιστορικού Μουσείου Κρήτης με τίτλο «Κρήτη και Ευρώπη: παραγμένοι αιώνες», φιλοξενήθηκε στην εμβληματική αίθουσα Γιεχούντι Μενουχίν του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, και προκάλεσε τον ενθουσιασμό πλήθους επισκεπτών. Ενώ κορυφαίοι ερμηνευτές της Κρητικής μουσικής πλαισίωσαν τα εγκαίνια της Εκθέσεως, και οι στίχοι του Ερωτόκριτου αντήχησαν στην αίθουσα ως ένα αιώνιο σύμβολο ξεχωριστής ποίησης και πάθους.

Έτσι πάντως εξελίχθηκαν στον χρόνο οι τρεις κόσμοι του ομιλούντος –η επιστήμη, η παιδεία, και η δημόσια ζωή. Όσο για ένα παράλληλο κόσμο, εκείνον της συγγραφής, αγγίζει βέβαια τους άλλους κόσμους, αντλεί από τους άξονες τους. Έχει όμως τους δικούς του νόμους –αν έχει νόμους!- και τις δικές του, θα έλεγα πιά εσωτερικές, προοπτικές. Στο βίντεο του Οδυσσέα Γραμματικάκη, που ακολουθεί, παρουσιάζονται κάποια αποσπάσματα από τις σελίδες των βιβλίων μου, που ελπίζω ότι απηχούν και τα δικά σας αισθήματα.

BINTEO

Θα επιτρέψετε λοιπόν, στο σημερινό ομιλητή, να σταθεί εδώ για λίγο, και να εκφράσει την ευγνωμοσύνη του. Διότι, τα βιβλία που έγραψε αγαπήθηκαν πολύ από τους αναγνώστες. Ενέπνευσαν εκπομπές στην τηλεόραση αλλά και πίνακες ζωγραφικής, σπουδαία ποιήματα αλλά και μουσικές συνθέσεις. Ιδιαίτερη απήχηση είχαν ωστόσο οι ζωντανές εκδηλώσεις, που επιχειρούσαν να αναδείξουν τη σχέση της Επιστήμης με την Τέχνη. Μια τελευταία μάλιστα εκδοχή αυτής της σχέσεως παρουσιάστηκε από τον υποφαινόμενο τον Δεκέμβριο του 2021 στο Πολιτιστικό Κέντρο Ηρακλείου, και προξένησε το ζωνρό ενδιαφέρον του κοινού. Με τον ύπουλο αυτό τρόπο θέλω να θυμίσω ότι η Πολιτιστικό μας Κέντρο υπήρξε ένα κορυφαίο επίτευγμα στην Ιστορία του Ηρακλείου και της Κρήτης, κι έτσι θα πρέπει -και όχι με μικροψυχίες- να αντιμετωπίζεται από όλους. Αγαπητοί φίλοι,

«Φέρνω μέσα μου» γράφει ο σπουδαίος βιολόγος F.Jacob «σμιλεμένο από τα παιδικά μου χρόνια, ένα εσώτερο άγαλμα που δίνει μια συνέχεια στη ζωή μου, που είναι το πιο μύχιο μέρος, ο πιο σκληρός πυρήνας του χαρακτήρα μου. Αυτό το άγαλμα το έπλασα σε όλη μου τη ζωή. Το λέπτυνα. Τό λεία να». Όσα λοιπόν ανέφερα σήμερα, δεν είναι ίσως παρά ψιθυρισμοί του εσώτερου αγάλματος, του μύχιου δηλαδή εαυτού που καθοδηγεί τα βήματα και τους φόβους μου. Το άγαλμα αυτό δεν έχει κλασική την μορφή.

Μήτε τα χαρακτηριστικά του έχουν την καθαρότητα ενός γλυπτού, που θαυμάζουμε σε νεοκλασικά κτήρια και σε πλατείες. Απηχώντας ίσως την δίνη της εποχής, το εσώτερο άγαλμα του ομιλητή είναι μια σύνθεση, που προσπαθεί να εκφράσει αυτή την εποχή, ενώ ταυτόχρονα την αρνείται. Όσο για την πόλη μας, το Ηράκλειο, η σχέση μου μαζί του υπήρξε βιωματική, και συνεπώς

αρνείται μια αντικειμενική περιγραφή της. Ότι και αν έλεγα, άλλωστε θα έμοιαζε ωχρο και ασήμαντο μπροστά στην ηφαιστειακή του ύπαρξη. Σε παλαιότερο πάντως άρθρο μου στην εφημερίδα ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ, που είχε τον τίτλο «Οι βρυχηθμοί των Λεόντων», ανέθεσα την προστασία της πόλεως στους εμβληματικούς της Λέοντες. Οι βρυχηθμοί τους έφταναν μέχρι τα πέρατα του κόσμου, όταν διαπίστωναν ότι κάποια πράξη βάρβαρη, που οφειλόταν σε συμφέροντα η και στην τοπική Εξουσία, απειλούσε την περιούσια πόλη μας. Ήξεραν βέβαια οι Λέοντες, ότι την γοητεία του Ηρακλείου συνιστούν οι πολλές και αντιθετικές του όψεις, η πολύχρωμη νεολαία που κατακλύζει την πλατεία και τα δρομάκια της, η αίσθηση ότι πλέει σε ένα πέλαγος πολιτισμών και ιστορίας. Το κύριο όμως χαρακτηριστικό της πόλεως παραμένουν οι ίδιοι οι πολίτες της: Είναι φιλικοί και ανοιχτόκαρδοι, ενώ δεν παύουν να εκπλήσσουν με την αφηγηματική τους δεινότητα. Δίκαια βέβαια επικρίνονται για την συχνή έλλειψη σεβασμού που δείχνουν προς την πόλη τους, δεν τους χαρακτηρίζει όμως η έπαρση, ούτε η αδιαφορία για τον Άλλο. Ναι, το Ηράκλειο, η πόλη μας, αρνείται κάθε αντικειμενική περιγραφή της. Υποκλίνομαι λοιπόν στην μυστική της γοητεία, και την ευχαριστώ που τόσο πρόθυμα συνεργάστηκε με τους σχεδιασμούς της μοίρας, για να με φέρει σήμερα ενώπιόν σας, γεμάτο συγκίνηση και μνήμες. Κύριε δήμαρχε, αγαπητές φίλες και φίλοι, Σας ευχαριστώ όλους από καρδιάς.